

Zitting 1979-1980

15 706**Nadere wijziging van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet en de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (invoering gelijke uitkeringsrechten voor mannen en vrouwen)****Nr. 6****MEMORIE VAN ANTWOORD**

Ontvangen 31 oktober 1979

Algemeen

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden geconstateerd, dat de Regering in dit wetsontwerp uitgegaan is van het beginsel, dat werkende vrouwen een zelfde recht hebben op een AAW-uitkering als werkende mannen. Deze leden gingen van hetzelfde beginsel uit. Zij herinnerden eraan, dat de oorspronkelijke opzet van de voorgestelde wijziging van de artikelen 9 en 10 van de AAW, zoals weergegeven in de nota van 27 juni 1978 (14 800, XV, nr. 35) bij hen de nodige kritiek had ontmoet, welke werd verwoord bij de openbare behandeling van het zogenaamde uitstel-wetsontwerp (15 352). Hoewel aan deze kritiek, zo vervolgden deze leden, in het voorliggende wetsontwerp op veel punten tegemoet is gekomen, bleven bij hen desondanks een aantal vraagpunten over.

Na geconstateerd te hebben, dat dit wetsontwerp de invulling van een aantal zaken overlaat aan de Minister van Sociale Zaken en vervolgens, dat het wetsontwerp op korte termijn, uiterlijk 31 december 1979, kracht van wet zal moeten hebben gekregen, stelden zij de vraag of gegarandeerd kan worden, dat de uitvoeringsbeschikkingen tijdig gereed zullen zijn.

Hierop kan ik antwoorden, dat aan de voorbereiding van de betreffende uitvoeringsvoorschriften met grote voortvarendheid wordt gewerkt en dat ernaar gestreefd wordt deze vóór 1 januari 1980 tot stand te brengen. Wel wil ik hieraan toevoegen, dat deze uitvoeringsvoorschriften uiteraard eerst getroffen kunnen worden, wanneer het onderhavige wetsontwerp tot wet zal zijn verheven. Dit laatste speelt eveneens een rol ten aanzien van het verzoek van deze leden, of de Minister ervoor wil zorg dragen, dat de Kamer de mogelijkheid krijgt te reageren op deze beschikkingen, alvorens deze van kracht worden, bij voorbeeld door vroegtijdige publikatie. Publikatie van deze beschikkingen kan, zoals gezegd, eerst plaatsvinden, nadat de wet in het Staatsblad is geplaatst. Dit impliceert, dat de procedure als door deze leden bepleit tot vertraging in de uitvoering zou leiden, omdat de uitvoeringsorganen dan eerst in een later stadium toekenningsbeslissingen zouden kunnen uitvaardigen. Uit hetgeen van de zijde van de fractie van de P.v.d.A. ter zake bij de parlementaire behandeling van het eerder genoemde «uitstel-wetsontwerp» naar voren is gebracht, kan worden geconcludeerd, dat de leden van deze fractie een zo snel mogelijke toekenning van rechten op basis van de nieuwe regeling voorstaan, met name in die gevallen, waarin daaraan

rechten kunnen worden ontleend met terugwerkende kracht tot 1 januari 1979. Ik kan dit standpunt delen en zou daarom de suggestie van deze leden niet willen volgen.

De aan het woord zijnde leden wezen er vervolgens op, dat het wetsontwerp uitgaat van de gelijke rechten van man en gehuwde vrouw en zegt een begin te zijn van de verzelfstandiging. Als deze wijziging van de AAW als een eerste stap gezien wordt op weg naar een ander systeem, achtten zij het niet logisch dit wetsontwerp in overeenstemming te brengen en te vergelijken met de huidige volksverzekeringen. Zij vroegen een nadere uiteenzetting van de Regering waarom bij samenloop van arbeidsongeschiktheid van beide echtgenoten de som van de uitkeringen niet meer dan de gehuwden-uitkering mag bedragen, indien men de verzelfstandiging als uitgangspunt neemt en in het nieuw gekozen systeem tevens uitgaat van reële inkomstenderving.

Zoals ik reeds bij de mondelinge behandeling van het «uitstel-wetsontwerp» in de Tweede Kamer heb gesteld is een zeer belangrijk motief voor de bedoelde «aftopping» gelegen in overwegingen van financiële aard. Daarbij dient tevens gelet te worden op de ongewenste uitstralingseffecten met name in de richting van de AOW. Hiermede is de noodzaak aangegeven om ook bij de onderhavige wijziging van de AAW – die overigens in het algemeen bij arbeidsongeschiktheid een uitkering op het sociaal-minimumniveau zal blijven garanderen – de samenhang met de overige volksverzekeringen in het oog te houden. De wenselijkheid van de plafonnering tot het sociaal-minimum voor gehuwden ingeval beide echtgenoten recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering ingevolge de AAW hebben, wordt overigens ook door de SER onderschreven. Deze vloeit – aldus de SER in zijn advies – voort uit het feit, dat de AOW – evenals de AAW thans – de verhouding 70 : 100 kent tussen de uitkering voor ongehuwden en die voor gehuwden. Concluderend ben ik dan ook van mening, dat in het voorliggend ontwerp, voor zover als nu mogelijk is, aan het beginsel van verzelfstandiging van man en vrouw recht wordt gedaan.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. brachten voorts ter sprake, dat de terugwerkende kracht voor de gehuwde werkende vrouw wordt beperkt tot 1 oktober 1975. Zij wezen erin dit verband op dat bij de behandeling van het «uitstel-wetsontwerp» is gebleken dat de bedrijfsvereniging Detam in de uitvoering geen bijzondere problemen zag met een zelfde terugwerkende kracht als destijds bij de invoering van de AAW had gegolden, namelijk een onbeperkte terugwerkende kracht. Onder verwijzing naar de vóór 1 januari 1979 door deze bedrijfsvereniging gehouden enquête onder gehuwde vrouwen stelden de aan het woord zijnde leden een tweetal vragen.

Op de eerste vraag, hoeveel arbeidsongeschikte werkende vrouwen bij de nu voorgestelde termijn van de terugwerkende kracht geen recht op een uitkering zouden verkrijgen kan ik antwoorden, dat dit hier op grond van de cijfers van de genoemde enquête, die overigens uitging van urencriteria, omstreeks 900 vrouwen zou betreffen. Bedacht moet echter worden dat niet alle vrouwen bij de bedrijfsvereniging Detam verzekerd zijn. Een reëel beeld van het totaal aantal vrouwen, dat door de beperking in de terugwerkende kracht geen uitkeringsrechten zal ontvangen, is evenwel slechts bij benadering te geven. In de memorie van antwoord bij het «uitstelontwerp» (gedrukte stukken 15 352, nr. 5, blz. 5) wordt een aantal van 7000 genoemd met betrekking tot hen, die vóór 1 januari 1978 arbeidsongeschikt zijn geworden en dus volgens de aanvankelijke opzet buiten de AAW zouden vallen. Indien dezelfde relatieve verdeling over de jaren zou worden aangehouden als uit eerdergenoemde enquête blijkt zal een terugwerkende kracht als thans in het wetsontwerp opgenomen namelijk tot 1 oktober 1975 leiden tot een aantal van ruim 4000 vrouwen, dat buiten de regeling zou vallen. Dit is echter, naar duidelijk zal zijn, een zeer tentatief gegeven.

Met betrekking tot de tweede vraag, hoeveel een onbeperkte terugwerkende kracht, zoals destijds bij de invoering van AAW had gegolden, zou kosten, zij opgemerkt, dat het hier zal gaan om een bedrag van omstreeks 40 à

50 mln., welk cijfer echter van zeer globale aard is. Overigens wil ik daaraan de opmerking verbinden, dat als de aan het woord zijnde leden hier in het uitvoeringstechnische vlak een vergelijking wilden maken met de onbeperkte terugwerkende kracht, die destijds bij de invoering van de AAW voor anderen dan gehuwde vrouwen is gerealiseerd, deze vergelijking mank gaat. Immers zoals reeds in de memorie van antwoord bij het «uitstel-wetsontwerp» (blz. 4) is betoogd, ging het destijds slechts om de vraag of een verzekerde zelfstandige op 1 oktober 1976 52 weken of langer arbeidsongeschikt was. Wanneer deze arbeidsongeschiktheid precies was ontstaan, maakte geen verschil. Het is echter duidelijk, dat, indien in het refertejaar aan een urenreis of inkomenseis moet worden voldaan, de datum van intreden van de arbeidsongeschiktheid – waardoor dit refertejaar wordt bepaald – van doorslaggevend beteken is. Een verder in het verleden gelegen aanvangsdatum maakt het vrijwel onmogelijk aan de inkomenseis te toetsen.

Vervolgens zouden deze leden nog graag precies willen weten, welke groepen hun recht op een AAW-uitkering, dat zij op grond van de huidige wet hebben, verliezen ten gevolge van het vereiste van werkelijke inkomensderving.

Om elk misverstand te voorkomen, wil ik beginnen met erop te wijzen, dat personen, die recht op een uitkering ingevolge de bestaande wetgeving hebben verkregen, dit recht behouden, zolang dezelfde burgerlijke staat gehandhaafd blijft. Als het over categorieën gaat, die in de nieuwe opzet niet voor een uitkering in aanmerking komen, wil ik onder andere noemen degenen, die van de opbrengst van hun vermogen leven, degenen, die op een jongere leeftijd dan 65 jaar zijn gepensioneerd en naast hun pensioen geen inkomen uit arbeid verwerven, gescheiden vrouwen, die voor hun arbeidsongeschiktheid geen inkomen verwierven, personen, werkzaam in gezinshuishoudingen van verwanten, personen, die minder dan 15 % van de gehuwden grondslag op jaarbasis verdienen en kloosterlingen, die geen arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven verrichten. Anders dan deze leden stelden blijkt het hier dus slechts, zeer ten dele te gaan om groepen, die voor hun levensonderhoud zijn aangewezen op het verrichten van arbeid. Hetzelfde geldt ten aanzien van de door deze leden bij wijze van voorbeeld genoemde groepen van leden van provinciale staten en gemeenteraden, die praktisch nimmer aangewezen zullen zijn op het inkomen, dat zij uit hoofde van hun lidmaatschap als zodanig ontvangen. Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat, voor zover het deze leden gaat om de omstandigheid, dat het wetsontwerp uitgaat van de eis van reële inkomensderving en niet van het criterium «aangewezen zijn op arbeid», moge worden verwezen naar hetgeen hierna is gesteld met betrekking tot ongehuwden, werkzaam in de gezinshuishoudingen van familieleden.

De aan het woord zijnde leden merkten voorts op, dat de Regering het advies van de SER dat ook ongehuwden, werkzaam in de gezinshuishouding van ouders, broers en zusters aanspraak zouden moeten kunnen maken op een AAW-uitkering, niet heeft overgenomen. De vraag is, aldus deze leden, of het hiervoor door de Regering gehanteerde argument, dat er bij deze situatie geen sprake is van een reële inkomstenderving, opgaat, nu het inkomen grotendeels natura wordt verworven en men bij arbeidsongeschiktheid op generlei wijze zeker is van het voortduren van het levensonderhoud. Zij vroegen om een nadere argumentatie en verzochten met name in te gaan op de hierboven gereleveerde redenering van de SER.

Naar de mening van de SER dienen de ongehuwden, die werkzaam zijn in de gezinshuishoudingen van ouders, broers of zusters en die daarvoor vaak uitsluitend een beloning in natura ontvangen, voor een uitkering in aanmerking te komen, omdat zij voor hun levensonderhoud zijn aangewezen op het verrichten van arbeid, waarbij het irrelevant is of dit geschiedt in het bedrijfs- en beroepsleven dan wel in het huishouden van naaste bloedverwanten. Met betrekking hiertoe wil ik opmerken, dat, wanneer voor wat betreft de AAW de keuze is bepaald op een systeem dat slechts uitkering toekent, indien inkomen wordt gederfd uit of in verband met arbeid, verricht in

het bedrijfs- en beroepsleven, bij het maken van uitzonderingen op deze regel, naar het mij voorkomt, de nodige behoedzaamheid dient te worden betracht. Immers dient te worden voorkomen, dat het gekozen uitgangspunt in feite grotendeels zal worden verlaten, hetgeen praktisch zou resulteren in het hanteren van het huidige criterium van veronderstelde inkomensderving bij arbeidsongeschiktheid. De vraag is nu, of de argumenten voor het opnemen van deze categorie van voldoende gewicht om de hoofdregel te doorbreken en bij de beantwoording van deze vraag lopen de wegen van de SER en mij uiteen. In de eerste plaats is het verrichten van arbeid in de gezins-huishoudingen van verwanten uiteindelijk – bij de een minder, bij de ander meer – het gevolg van een vrije keuze van de betrokkene, op hoe valabele motieven deze ook moge rusten. Daardoor zal deze arbeid veelal vergelijkbaar zijn met die van huisvrouwen, die eveneens uitsluitend in de huishouding werkzaam zijn. Het komt mij dan ook niet billijk voor, aan deze groep wel uitkeringsrechten te verlenen, terwijl deze aan bedoelde huisvrouwen niet zullen worden gegeven. Overigens zou ik hieraan willen toevoegen, dat het hier gaat om een categorie van personen, voor wie de omstandigheden zeer verschillend kunnen zijn. In heel veel gevallen zal, naar kan worden aangenomen, de verstrekking van kost en inwoning ook ingeval van arbeidsongeschiktheid worden voortgezet. Mocht dit evenwel niet het geval zijn, dan zal altijd nog een beroep kunnen worden gedaan op de Algemene Bijstandswet, zijnde het sluitstuk van de sociale zekerheid.

Naar aanleiding van de vraag, die deze leden in dit verband stelden, namelijk of het mogelijk is een aflopende regeling te maken voor ongehuwden, die op dit moment 50 jaar en ouder zijn, moge ik erop wijzen, dat diegenen onder hen, die reeds recht op een uitkering hebben verkregen volgens de huidige wetgeving dit recht in het algemeen zullen behouden. Overigens zou ook een aflopende regeling, als door deze leden bedoeld, niet sporen met de hiervoor weergegeven uitgangspunten van de nieuwe opzet van de AAW.

De aan het woord zijnde leden vroegen zich vervolgens af, of de bepaling, dat in het refertejaar ten minste 15% van de uitkeringsgrondslag voor gehuwden aan inkomen moet zijn verdiend, alvorens een verzekerde voor een uitkering in aanmerking komt, voor de gehuwde meewerkende vrouw van een zelfstandige betekent, dat in de praktijk – voor de bepaling van de hoogte van het inkomen – toch naar het aantal gewerkte uren gekeken zal gaan worden. Zij verbonden daaraan de vraag of de opgave van het aantal in het verleden gewerkte uren wel realistisch is. Tevens vroegen zij zich af, of dit niet zal betekenen dat de uitkering niet zal plaatsvinden of te laag zal worden vastgesteld.

Ten aanzien van de bepaling van het inkomen van meewerkende echtgenoten van zelfstandigen staat mij vooralsnog een regeling voor ogen, waarbij het toedelen van de winst uit het bedrijf of de opbrengst van arbeid ingeval van de zelfstandige uitoefening van een beroep plaats zal vinden aan de hand van de kosten, welke verbonden zijn aan het aantrekken van een vreemde kracht voor dezelfde werkzaamheden, welke door de arbeidsongeschikte partner in het refertejaar werden verricht. Inderdaad zal daardoor indirect met de gewerkte tijd worden rekening gehouden.

De vrees dat dit echter tot een onredelijke uitkomst zou leiden lijkt mij ongegrond. Overigens moge worden bedacht dat, wanneer sprake is van de eentre-eis van 15% van de gehuwdengrondslag, het in casu gaat om een bedrag, dat thans circa f 3600 per jaar bedraagt.

Voorts stelden deze leden, dat de Regering van mening is, dat een toegekende uitkering van tijd tot tijd zal moeten worden heroverwogen. Naar aanleiding van de in verband hiermee gestelde vraag naar de mogelijkheden van beroep in deze voor de uitkeringsgerechtigde, kan ik meedelen, dat tegen beslissingen die voortvloeien uit herbeoordelingen, zijnde beslissingen die verband houden met het recht op arbeidsongeschiktheidsuitkering, beroep open staat ingevolge het bepaalde in de artikelen 79 en 80 van de AAW.

Het voorliggende wetsontwerp, zo vervolgdende deze leden bevat terecht anticumulatiebepalingen. Niettemin stelden zij in verband met overigens reeds bestaande anticumulatiebepalingen aan de hand van het voorbeeld van een reeds lang gescheiden vrouw met recht op AAW-uitkering, die door het overlijden van haar niet-alimentatieplichtige ex-echtgenoot in aanmerking komt voor een AWW-pensioen, de vraag, of die overgang wel juist is. Zij wezen op het aspect, dat op deze wijze een financiële onafhankelijkheid van de ex-echtgenoot wordt vervangen door een financiële afhankelijkheid.

Met betrekking tot deze situatie, die ook onder de bestaande wetgeving kan voorkomen en dus los staat van het onderhavige wetsontwerp, wil ik erop wijzen, dat een en ander voortvloeit uit de toekenning van AWW-uitkering aan de gescheiden vrouw van de overledene. Destijds is bij de totstandkoming van de wijziging van de AWW, als gevolg waarvan ook een gescheiden echtgenote van de overledene een uitkeringsrecht ingevolge deze wet verkreeg, overwogen dit recht afhankelijk te stellen van de plicht tot het betalen van alimentatie van de man vóór zijn overlijden. Ten einde een gecompliceerde regeling te voorkomen, waarin men rekening zou moeten houden met allerlei financiële situaties, is hiervan afgezien en heeft de wetgever dit recht toegekend aan alle ex-echtgenoten, die aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zou dit recht worden weggenomen, dan zou weliswaar bij arbeidsongeschiktheid het recht op AAW-uitkering in dit geval blijven bestaan, doch de niet-arbeidsongeschikte ex-echtgenote geheel van uitkering verstoken blijven.

In de tweede plaats constateerden deze leden in dit verband, dat, doordat het systeem van ziekenfondsbijdragen bij de beide verzekeringen verschillend is, het netto-inkomen bij de AWW-uitkering lager is en verbonden zij daaraan de vraag, of het in het algemeen gesproken, overigens redelijk is, dat men bij een anticumulatiebepaling behalve AOW, slechts in aanmerking kan komen voor de laagste uitkering. Allereerst wil ik hierbij de relativiserende opmerking maken, dat deze situatie zich slechts voordoet, indien de betrokkene onder de vrijwillige ziekenfondsverzekering valt en dan nog slechts voor zover er op de verzekeringspremie reductie wordt gegeven. Immers, in geval van verplichte verzekering ingevolge de Ziekenfondswet en van een particuliere ziektekostenverzekering is er in dit opzicht geen verschil in premiehoogte. Voorts moet er ook hier op worden gewezen, dat dit onderscheid op netto-basis tussen AAW- en AWW-uitkering reeds uit de bestaande wetgeving voortvloeide en dus niet een gevolg is van de bij dit ontwerp voorgestelde wijzigingen. Niettemin heeft dit punt de aandacht van de Regering, waarbij wel zij opgemerkt, dat het hier een uiterst gecompliceerde materie betreft.

Het verheugt mij, dat de leden van de C.D.A.-fractie zich met de strekking van het voorliggende wetsontwerp konden verenigen. Zij herinnerden eraan dat hun woordvoerdster bij de totstandkoming van de thans nog vigerende wetstekst duidelijk kenbaar had gemaakt, dat ook de fracties, waaruit nadien het C.D.A. is opgebouwd, in het verlengde daarvan een regeling wensten waarbij ook uitkeringsrechten zouden worden verleend aan de zelfstandig in beroep of bedrijf werkzaam zijnde gehuwde vrouw. Zij releveerden, dat zij daarvan blijk hadden gegeven door hun stem aan een daartoe strekkend amendement niet te onthouden, ook al voorzagen zij, met de toenmalige minister van Sociale Zaken, dat de in de wet vastgestelde regeling wellicht ingrijpend zou dienen te worden gewijzigd.

Vervolgens constateerden de hier aan het woord zijnde leden dat de zelfstandiging van de aanspraken op uitkering van de vrouw ingeval van arbeidsongeschiktheid des te noodzakelijker is geworden nu de EG-richtlijn van 19 december 1978 terecht de verplichting oplegt binnen een termijn van zes jaren na kennisgeving van de richtlijn op het terrein van onze sociale verzekeringswetgeving te komen tot een gelijke behandeling van mannen en vrouwen. In dit verband stelden deze leden – met de Regering – de thans voorgestelde regeling als een eerste stap ter realisering van die richtlijn te

zien. Terecht constateerden deze leden, dat verdere uitvoering daarvan nog diepgaande studie en een niet geringe wetgevende arbeid vereisen op o.a. – het terrein van de andere volksverzekeringen. Het gaat hier immers om een zeer complexe materie.

Ik kan de hier aan het woord zijnde leden echter verzekeren, dat èn aan de studie die daaraan verbonden is èn aan de daaruit voortvloeiende noodzakelijke wetwijzigingen een hoge prioriteit zal worden gegeven ten einde de wijzigingen tijdig tot stand te brengen. Uiteraard zal zo veel mogelijk bevorderd worden dat de desbetreffende wetwijzigingen zo tijdig bij de Tweede Kamer zullen worden ingediend, dat zij zonder overhaasting binnen de gestelde termijn tot stand kunnen komen.

Voorts gaven deze leden te kennen met bijzondere belangstelling kennis te hebben genomen van het advies van de Nationale Adviescommissie Emancipatie (EK). Zij deelden echter – afgezien van de overigens naar hun mening niet onbelangrijke bijkomende argumenten van wetgevende aard – de opvatting van de Regering, dat het gezien de omstandigheden uit financiële overwegingen niet mogelijk is voor het recht op uitkering af te zien van de eis, dat een verzekerde actief moet zijn geweest in het bedrijfs- en beroepsleven. Zij waardeerden het overigens, dat deze commissie er begrip voor heeft kunnen opbrengen, dat zulk een perspectief met name aan de uitsluitend in de huishouding werkende gehuwde vrouw binnen voorzienbare tijd niet kon worden geboden.

De aan het woord zijnde leden achtten het terecht, dat de Regering in het advies van de SER aanleiding had gevonden haar aanvankelijke beleidsvoornemens te wijzigen. Het stemt mij tot voldoening, dat het in het algemeen hun instemming had, dat daarbij op enkele onderdelen van eerdergenoemd advies is afgeweken. Met de Regering erkenden zij, dat het zwaartepunt van de regeling dient te vallen op de concrete eis van inkomensderving als gevolg van de arbeidsongeschiktheid.

Vervolgens vroegen de hier aan het woord zijnde leden zich af of aan de problemen van de ongehuwden, werkzaam in de gezinshuishouding van naaste familieleden niet te snel voorbijgegaan wordt. Zij stelden dat er ongehuwden onder deze groep zijn die soms met opoffering van eigen gezondheid vele jaren hun beste krachten hebben gegeven aan de verzorging van ouderloos achterblijvende jongere broers en zusters, ongehuwd gebleven allernaaste familieleden, die in gezinsverband zijn blijven samenwonen dan wel aan de verzorging van hun bejaarde ouders. In sommige gevallen – aldus deze leden – kan hun naast een beloning in natura ook een (niet geringe) periodieke geldelijke beloning worden uitbetaald – in welke gevallen bij arbeidsongeschiktheid sprake is van een duidelijke inkomensderving – doch in vele gevallen is dit niet mogelijk.

Hoewel ook ik groot respect heb voor de ongetwijfeld hoge taakopvatting van de hier bedoelde groep van personen en daarom veel begrip heb voor de omstandigheid, dat door de leden van de C.D.A.-fractie op deze wijze de aandacht voor deze groep wordt gevraagd, zou ik deze leden toch willen verwijzen naar hetgeen ik ter zake op een gelijk gerichte vraag aan de leden van de fractie van de P.v.d.A. heb geantwoord.

Voorts meenden deze leden, dat zich met name bij de oudere ongehuwden binnen deze groep dikwijls schrijnende gevallen blijken voor te doen, ten gevolge van het feit dat men afgezien heeft van werkzaamheden buiten enig gezinsverband en daarmee van het verwerven van eigen inkomsten. Er is, zo vervolgden deze leden, in deze gevallen anders dan bij huisvrouwen en veelal ook bij gescheiden vrouwen het geval is, nimmer aanspraak op AWW-uitkering als het laatste te verzorgen gezinslid komt te overlijden. Men is dan bij arbeidsongeschiktheid aangewezen op uitsluitend een uitkering krachtens de Algemene Bijstandswet. In dit verband vroegen de aan het woord zijnde leden naar het aantal van en naar de omstandigheden waarin deze veelal ouders, niet meer in het arbeidsproces te plaatsen ongehuwde vrouwen verkeren. Ook wilden deze leden weten, of er concrete gegevens voorhanden zijn, in welke materiële situatie deze vrouwen verkeren. Verder

vroegen deze leden of deze groep duidelijk af te grenzen is en wat dat aan uitkeringen zou vergen indien in het kader van de AWW een oplossing wordt nagestreefd.

Zoals bekend, verscheen in 1970 een verslag van een door het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen ingesteld onderzoek naar de levensomstandigheden van de ongehuwde vrouwen van 40 tot 65 jaar. Dit onderzoeksverslag, waarin met gegevens uit 1967/1968 is gewerkt, verscheen ook als Tweede-Kamerstuk (zitting 1970-1971, nr. 11 074). In dit onderzoek werden uit de populatie van ongeveer 165 000 ongehuwde vrouwen tussen 40 en 65 jaar einde 1967 902 personen betrokken. Volgens deze steekproef bleek 12,3% te bestaan uit vrouwen, die nooit beroepsarbeid hebben verricht en veelal inwonend waren bij ouders. Dit getal kan echter bij gebrek aan statistische gegevens niet worden geactualiseerd, zoals het helaas niet mogelijk is door deze leden gevraagde gegevens met een enigszins nauwkeurige benadering te verstrekken.

De leden van de C.D.A.-fractie herinneren er voorts aan, dat ook zij bij de behandeling van het «uitstel-wetsontwerp) krachtig hadden aangedrongen op heroverweging van het door de Regering ingenomen standpunt, dat slechts degenen, die op of na 1 januari 1978 arbeidsongeschikt zijn geworden, aan de definitieve regeling aanspraken zouden kunnen ontlennen. Deze leden constateerden met voldoening dat de Regering alsnog terugwerkende kracht aan de regeling wil verlenen tot 1 oktober 1975. Zij wezen er weliswaar op, dat zij de financiële gevolgen van een verderreikende terugwerkende kracht zwaar wilden laten wegen, doch vroegen zich wel af, of op deze wijze recht wordt gedaan aan het beginsel van een gelijke rechtsbedeling. Daartegenover achtten zij wel de datum van inwerkingtreding van de AWW, 1 oktober 1976, een belangrijk aanknopingspunt voor de voorgestelde beperkte terugwerkende kracht, zij het, dat zij echter voorts stelden, dat het feit blijft, dat een groep arbeidsongeschikte vrouwen van uitkeringsrechten verstoken blijft en dat in theorie een dag verschil over de uitkeringsaanspraken kan beslissen. Met betrekking hiertoe zou ik willen opmerken, dat iedere grens uiteraard arbitrair is en een gering verschil rond deze grens doorslaggevend kan zijn. Met betrekking tot deze grens wil ik er overigens op wijzen, dat ik met deze leden de datum van inwerkingtreding van de AAW toch een belangrijk aanknopingspunt acht.

Als de leden van de C.D.A.-fractie vragen nog eens toe te lichten, waarom het bij een systeem van reële inkomensderving bijzonder moeilijk wordt voldoende betrouwbare gegevens uit eerdere jaren te achterhalen, wil ik hun verwijzen naar hetgeen ik hieromtrent heb opgemerkt in mijn antwoord aan de leden van de fractie van de P.v.d.A. Met name is daarbij uiteengezet, waarom de onbeperkte terugwerkende kracht voor andere dan gehuwde vrouwen bij de inwerkingtreding van de AAW aanzienlijk minder moeilijkheden opleverde dan indien deze thans zou moeten worden gehanteerd. Hiermede is dan tevens mijn reactie gegeven op de opmerking, dat van de zijde van de meest betrokken bedrijfsvereniging is gesteld, dat een algehele terugwerkende kracht uit het oogpunt van het verkrijgen van voldoende betrouwbare reële gegevens in de concrete gevallen zeer wel mogelijk zou zijn. Ook met betrekking tot de vraag, hoe groot bij benadering het aantal gevallen is, dat ten gevolge van deze beperking vermoedelijk geen uitkeringsaanspraken zal krijgen, moge ik verwijzen naar mijn antwoord in dit opzicht aan de leden van de P.v.d.A.-fractie.

De leden van de C.D.A.-fractie betuigden hun instemming met de omstandigheid, dat het premievraagstuk, zoals dat zich aandient vanuit de verzelfstandiging van de aanspraken van de vrouw op uitkeringen krachtens deze wet eerst tot een oplossing kan worden gebracht in samenhang met de doorwerking van dat beginsel bij de andere volksverzekeringswetten.

Op hun vraag hoe de ontwikkeling van de AAW-premie naar het zich nu laat aanzien in de eerstkomende jaren vermoedelijk zal zijn, moge ik verwijzen naar hetgeen ter zake is opgenomen in de Sociale Meerjarenraming (gedrukte stukken 15800, nr. 7, tabel 3.4).

De leden van de C.D.A.-fractie zouden ten slotte nog gaarne vernemen tot welke opmerkingen de binnengekomen adressen aanleiding geven van de Nederlandse Vereniging voor Huisvrouwen en de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen, die recentelijk nog bepleitten de uitvoering van de verzekering voor wat de op het bedrijf meewerkende gehuwde vrouwen betreft, in tegenstelling tot het hier bepaalde, steeds te blijven opdragen aan de bedrijfsvereniging Detam.

In antwoord hierop moge ik het volgende meedelen. In hun adressen pleiten de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen er voor om de in het bedrijf van hun echtgenoot meewerkende vrouw verzekerd te laten blijven bij de Bedrijfsvereniging voor Detailhandel, Ambachten en Huisvrouwen, omdat ook deze vrouwen in de eerste plaats huisvrouw blijven. Het is dan niet van beslissende betekenis in wat voor soort bedrijf zij werkzaam zijn voor de bepaling van de bevoegde bedrijfsvereniging. Voorts geeft, naar hun mening, verzekering bij één bedrijfsvereniging van deze homogene groep van verzekerden met haar geheel eigen problematiek de beste waarborg voor eenvormig beleid en gelijke behandeling. Een van de uitgangspunten, die aan het wetsontwerp ten grondslag liggen, is echter dat om voor recht op toekenning van uitkering in aanmerking te komen, er sprake moet zijn van daadwerkelijke derving van inkomen. Dit betekent in concreto, dat de verzekerde laatstelijk voor het intreden van de arbeidsongeschiktheid in het bedrijfs- en beroepsleven werkzaam moet zijn geweest. Als gevolg van deze eis van reële inkomensderving komt het karakter van de AAW dichter te liggen bij dat van de werknemersverzekeringswetten, in het bijzonder de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering. Het ligt daarom naar mijn mening in de rede bij de uitvoering van de AAW zoveel mogelijk aan te sluiten bij de huidige uitvoeringspraktijk met betrekking tot de werknemerssystematiek. Dit brengt mijns inziens derhalve met zich, dat de in het bedrijf van de man of de vrouw meewerkende echtgenoot in het algemeen verzekerd dient te zijn bij dezelfde vakbedrijfsvereniging als de partner. Dat de meewerkende vrouw daarnaast ook huisvrouw is, doet daar niets aan af. Ook de in loondienst werkende vrouw zal daarnaast veelal huisvrouw zijn. Toch is zij dan ook niet verzekerd bij de Detam doch bij de bedrijfsvereniging waarbij haar werkgever is aangesloten. Het klemt bovendien te meer de meewerkende vrouw verzekerd te doen zijn bij een vakbedrijfsvereniging, omdat voor het recht op AAW-uitkering slechts van belang is of er sprake is van derving van inkomen uit of in verband met arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven en niet van het feit dat men huisvrouw is. Heeft een huisvrouw geen inkomen verworven, dan zal zij evenals onder de huidige regeling het geval is, geen recht op uitkering kunnen doen gelden. Voor deze huisvrouw, die uiteraard wel voor voorzieningen in aanmerking kan komen, treedt geen verandering op ten gevolge van dit wetsontwerp. Zij blijft derhalve verzekerd bij de Detam. Voorts lijkt het uit praktisch oogpunt van belang, dat de man en vrouw, indien mogelijk, bij dezelfde bedrijfsvereniging zijn aangesloten. Immers voor de hoogte van de uitkering is het aandeel in het gezinsinkomen van de echtgenoot van de uitkeringsgerechtigde mede van belang.

Bovendien zullen, indien aan beide echtgenoten een AAW-uitkering is toegekend, beide uitkeringen zodanig gekort dienen te worden, dat het totaal van beide uitkeringen de gehuwdenuitkering niet overschrijdt. Indien nu de behandeling van de aanspraken van de echtgenoten zoveel mogelijk door dezelfde bedrijfsvereniging kan geschieden, kan informatie-uitwisseling achterwege blijven, hetgeen naar mijn mening een belangrijke administratieve vereenvoudiging inhoudt. Voorts ben ik ervan overtuigd dat de verschillende vakbedrijfsverenigingen ten volle in staat zijn om een eenvormig beleid ten aanzien van en een gelijke behandeling van deze groep verzekerden te waarborgen. Naar mijn mening beschikken ook deze bedrijfsverenigingen over voldoende kennis en vakbekwame functionarissen om evenals dat op andere terreinen van de sociale verzekering geschiedt, gelijke gevallen op gelijke wijze te behandelen. Overigens wil ik erop wijzen, dat het

standpunt van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen niet door alle vrouwenorganisaties wordt gedeeld. Zo hebben de Christelijke Plattelandsvrouwenbond en de Katholieke Plattelandsvrouwen Nederland hun instemming betuigd met de thans ter zake voorgestelde regeling.

De leden van de V.V.D.-fractie spraken er hun genoegen over uit, dat thans definitief een regeling zal worden getroffen voor de AAW-uitkeringen aan de gehuwde vrouwen. Zij memoreerden in dit verband nog eens het standpunt dat hun fractie ter zake bij de behandeling van het ontwerp-AAW in 1975 had ingenomen. De hier aan het woord zijnde leden achtten met de aanvaarding van het voorliggende wetsontwerp een belangrijke stap gezet op de weg naar gelijke behandeling van man en vrouw in de sociale zekerheid. Overigens stelden zij dat naast het negatieve aspect van het uitstel van de toekenning van AAW-rechten aan de gehuwde vrouw, de ter zake gepleegde studie geleid heeft tot een betere regeling waarin in ieder geval het onderscheid tussen mannen en vrouwen definitief is weggenomen. De conclusie van de hier aan het woord zijnde leden, dat het huidige wetsontwerp een verbetering van de situatie inhoudt ten opzichte van die welke normaal gesproken zou zijn ontstaan, verheugt mij. Voorts heb ik er met voldoening kennis van genomen, dat de leden van de V.V.D.-fractie de uitgangspunten van de Regering om ten aanzien van de gehuwde vrouw tot een gelijkwaardige positie te komen in de volksverzekeringen delen, te weten: de samenhang van de AAW met andere volksverzekeringen; gelijke rechten voor man en vrouw; beheersing van de kosten van de sociale zekerheid; uitvoerbaarheid. Van de opmerkingen, die de leden van de V.V.D.-fractie in meer algemene zin maakten naar aanleiding van de adviezen van de Nationale Adviescommissie Emancipatie en de SER heb ik kennis genomen.

Voorts constateerden deze leden met instemming, dat de Regering de uren-eis als graadmeter voor de inkomensderving – conform de adviezen van de SER en de EK – had laten vallen. Zij voegden hieraan toe, dat het hun veel zinvoller voorkwam om, zoals nu ook werd voorgesteld, uit te gaan van het inkomen, dat de betrokkene vóór het intreden van de arbeidsongeschiktheid verdiende.

Overigens zou ik hierbij wel de kanttekening willen plaatsen, dat ook bij het hanteren van een uren-eis – welke eis ook was opgenomen in de via de amendementen van mevrouw Barendregt en de heer Rietkerk gewijzigde artikelen 9 en 10 van de AAW – in het algemeen gesproken slechts recht op arbeidsongeschiktheidsuitkering zou hebben bestaan bij feitelijke inkomensderving. Het verheugt mij, dat de hier aan het woord zijnde leden de wijziging, die de Regering heeft gebracht in de voorstellen van de SER ten aanzien van het laten meetellen van de restcapaciteit van de uitkeringsgerechtigde voor de bepaling van de grondslag een verbetering achtten.

Voor wat betreft de twijfels, welke deze leden hadden met betrekking tot de argumenten van de Regering voor haar standpunt inzake de positie van de ongehuwden, die werkzaam zijn in de gezinshuishoudingen van naaste verwanten moge ik verwijzen naar hetgeen ik ter zake aan de leden van de fracties van de P.v.d.A. en het C.D.A. heb geantwoord.

De instemming, die deze leden betuigden ten aanzien van het recht op uitkering aan diegenen, die wegens ziekte of werkloosheid van min of meer korte duur niet aan het arbeidsproces hebben kunnen deelnemen, aan de jeugdgehandicapten en aan studerende tot een bepaalde leeftijd, stemt mij tot voldoening. Voorts spreken deze leden zich sterk uit voor een periodieke herbeoordeling van de uitkeringen in het kader van de AAW. Zij gaven daarbij de voorkeur aan een herbeoordeling van eens per twee jaar.

Ten aanzien van de termijn van de herbeoordeling wil ik het volgende opmerken. In punt 3.2 van de «Notitie van het Secretariaat van de Sociale Verzekeringsraad, houdende uitvoeringstechnische opmerkingen inzake de regeling van de uitkeringsrechten van de gehuwde werkende vrouw krachtens de AAW» – welke als bijlage IV bij het advies ter zake van de Sociaal-Econo-

mische Raad dd. 20 april 1979 is gevoegd – is aan de herbeoordeling en de daaraan te verbinden termijnen aandacht geschonken. Het secretariaat spreekt als zijn mening uit, dat de periodieke herbeoordeling van de uitkeringsgevallen een zware belasting kan gaan vormen. Slechts als de frequentie, waarmee de herbeoordeling dient te geschieden niet te hoog ligt, zal dit redelijk uitvoerbaar zijn. Genoemd secretariaat denkt daarbij, evenals de Regering blijkens de memorie van toelichting heeft gedaan, aan een termijn van 2 à 3 jaar. Voorts zou ik er nog op willen wijzen, dat – zoals ook in de toelichting op het onderhavige wetsontwerp is gesteld – hierbij een tweetal factoren een rol spelen, namelijk enerzijds de wenselijkheid van een uitkering, berekend naar een juiste grondslag, en anderzijds de uitvoerbaarheid. Vooralsnog geef ik, gezien het laatste aspect, de voorkeur aan een periodieke herbeoordeling van eenmaal per drie jaar. Wanneer later, nadat de uitvoeringsorganen wat meer ervaringen hebben kunnen verkrijgen in verband met de nieuwe regeling, waarvan mijns inziens de uitvoeringsproblemen zeker in de aanvang, niet mogen worden onderschat, zou de termijn van drie jaar wellicht kunnen worden teruggebracht tot bij voorbeeld twee jaar.

Nadat de hier aan het woord zijnde leden vervolgens met genoegen hadden geconstateerd dat binnenkort een projectgroep zal gaan starten, die de gelijke behandeling van man en vrouw in de AOW zal gaan bestuderen, verklaarden zij, dat wanneer bij de studie over de integratie van de werkloosheidsregelingen en over de AOW ook de problemen in de sociale zekerheid rond andere samenlevingsvormen dan het huwelijk zouden worden bekeken, dit uiteraard hun volle instemming zou hebben.

Ten aanzien van de tijdsplanning met betrekking tot deze studie, waarnaar de hier aan het woord zijnde leden in verband met het door de EG-richtlijn daarvoor toegemeten tijdsbestek vroegen, kan ik mededelen, dat thans een inventarisatie wordt gemaakt van de onderwerpen, die bij de bedoelde studie zullen moeten worden betrokken. Een nadere tijdsplanning kan eerst gemaakt worden, wanneer de omvang van de totale werkzaamheden, die nodig zijn ter realisering van de meergenoemde EG-richtlijn, kan worden overzien. Overigens dienen ook de SER en de EK inzake deze problematiek te worden gehoord. Vooralsnog staat mij voor ogen, dat de bedoelde studie zo tijdig zal zijn afgerond, dat de wijzigingen, die de Regering alsdan noodzakelijk acht om aan de EG-richtlijn te kunnen voldoen eind 1981/begin 1982 in min of meer grote lijnen aan de SER en de EK om advies zouden kunnen worden voorgelegd.

Na bedoelde advisering zouden in de resterende tijd de desbetreffende wetsontwerpen kunnen worden voorbereid en door het parlement worden behandeld. Overigens moge ik hier wel aan toevoegen, dat de bedoelde tijdsplanning niet meer dan een tentatief karakter heeft.

In ieder geval zal, zoals ik ook reeds aan de leden van de fractie van het C.D.A. op een desbetreffende vraag heb geantwoord, aan de studie en de werkzaamheden verbonden aan de daaruit voortvloeiende wetgeving een hoge prioriteit worden toegekend. De leden van de V.V.D.-fractie memoreerden dat zij, evenals andere leden van de Kamer deden, hadden gepleit voor een verdergaande terugwerkende kracht dan de Regering voor ogen stond. Het verheugt mij, dat de nu gehanteerde datum van 1 oktober 1975 hun grote voldoening schonk, omdat zodoende de gewekte verwachtingen voor het overgrote gedeelte gehonoreerd zouden kunnen worden.

De vrees, die deze leden, gezien het ingewikkelde systeem, voor de uitvoeringsproblemen uitspraken, begrijp ik. De problemen rond de uitvoering van dit nieuwe systeem zullen, zoals ik reeds eerder in deze memorie heb gesteld, niet mogen worden onderschat. Dit geldt met name voor de aanvangsperiode, omdat alsdan ook gehuwde vrouwen wier arbeidsongeschiktheid tussen 1 oktober 1975 en 1 januari 1979 is ontstaan, zich zullen aandienen. Gezien echter de bij de uitvoeringsorganen aanwezige kwaliteiten heb ik er vertrouwen in dat na een bepaalde z.g. inlooperperiode de uitvoering van het nieuwe systeem soepel zal verlopen. Uiteraard is ook de informatie over de nieuwe regeling – zoals deze leden stelden – van groot belang. Over de desbetreffende voorlichting zal zo spoedig als mogelijk is nader overleg met de uitvoeringsorganen worden gepleegd.

De leden van de fractie van D'66 herinnerden eraan, dat zij vorig jaar tegen de «uitstelwet» hebben gestemd mede omdat zij tegen de aanvankelijke voornemens van de Regering grote bezwaren hadden, zodat die niet als een verbetering van de toen nog geldende bepalingen van de AAW werden beschouwd. Het verheugt mij, dat zij waardering hadden voor het feit, dat in het huidige wetsontwerp in sterke mate tegemoet wordt gekomen aan de kritiek van de SER op de aanvankelijke regeringsvoornemens en – zij het in mindere mate – ook aan de bezwaren van de EK. Naar hun oordeel zal hierdoor een regeling kunnen ontstaan, die uit het oogpunt van vrouwenemancipatie en gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid beter verantwoord is. Met name achtten zij de verzelfstandiging van de aanspraken een goed uitgangspunt.

De aan het woord zijnde leden beschouwen evenwel de evenredige korting op de uitkeringen, wanneer beide echtgenoten arbeidsongeschikt zijn en de som van hun uitkeringen boven de huidige gehuwdenuitkering uitgaat, als een aantasting van de verzelfstandiging der aanspraken, die op de duur dient te verdwijnen. Voor mijn zienswijze met betrekking tot dit punt moge ik deze leden wijzen op hetgeen ik ter zake aan de leden van de fractie van de P.v.d.A. heb geantwoord. Daaraan wil ik nog toevoegen dat ik, althans op korte en middellange termijn, geen mogelijkheden zie het sociaal minimumkarakter van de volksverzekeringswetten, waarvan de onderhavige bepaling een uitvloeisel is te doorbreken. Voorts wezen deze leden erop dat het recht op uitkering eerst in zal gaan, als in het referentiejaar tenminste 15% van de huidige uitkeringsgrondslag voor gehuwden op jaarbasis is verdiend. Zij verbonden daaraan de conclusie, dat dit een deel van de part-timers uitsluit van de inkomensverzekering. Deze leden konden hiervoor op grond van de beperkte budgettaire mogelijkheden wel begrip opbrengen, hoewel er huns inziens naar gestreefd zou moeten worden om deze uitzondering te laten vervallen. Met betrekking hiertoe zou ik deze leden willen antwoorden, dat deze maatregel wordt getroffen om snipperuitkeringen te voorkomen, hetgeen ook de opzet van de SER was en dat het om die reden niet in het voorplan ligt, naar opheffing van deze maatregel te streven. De vrees van deze leden, dat hierdoor een deel van de part-timers zal worden uitgesloten, deel ik niet. Deze inkomensgrens komt thans neer op ± f 3 600 per jaar en dus ongeveer f 70 per week, hetgeen minder is dan het minimumloon per dag. Het gaat hier dus om mensen die minder dan een dag per week werken en dus niet of nauwelijks als part-timers kunnen worden beschouwd.

Vervolgens brachten de hier aan het woord zijnde leden ter sprake de toekenning van een recht op uitkering aan ongehuwden, die werkzaam zijn in gezinshuishoudingen van ouders, broers en zusters en aan gescheiden vrouwen, die uitsluitend alimentatie ontvingen, na het overlijden van hun gewezen echtgenoot. Voor beide categorieën verzochten deze leden nader te overwegen of een recht op uitkering bij invaliditeit toch niet wenselijk en mogelijk is. Ook het criterium «het aangewezen zijn op het verrichten van arbeid» zou dan volgens deze leden bepalend moeten worden voor het recht op uitkering. Zij wezen er voorts nog op, dat er ten aanzien van eerstgenoemde groep van ongehuwden wel degelijk sprake was van derving van inkomen, namelijk kost en inwoning. Ten aanzien van de eerste groep moge ik deze leden verwijzen naar hetgeen ik ter zake heb geantwoord op een zelfde vraag van de leden van de fracties van P.v.d.A. en C.D.A.

Met betrekking tot de tweede categorie, te weten die van de gescheiden vrouwen, wier ex-echtgenoot is overleden, moge ik deze leden herinneren aan hetgeen daaromtrent in de memorie van toelichting is vermeld (onderdeel 4.2.3, blz. 33). Hierin is aangegeven, dat de meeste personen van de omschreven categorie voor een AWW-uitkering in aanmerking zullen komen, zodat er dus nauwelijks van een schrijnend probleem kan worden gesproken, terwijl anderzijds de hantering van het criterium «aangewezen zijn op het verrichten van arbeid» de opzet van deze wetswijziging min of meer op losse schroeven zou zetten. Het stemt mij tot voldoening, dat deze leden erkentelijk waren voor het feit, dat de Regering overeenkomstig het advies

van de SER de terugwerkende kracht van het wetsontwerp ten aanzien van de gehuwde vrouwen heeft verruimd tot 1 oktober 1975. Zij vroegen zich echter met de EK af of deze vervroeging van de ingangsdatum wel voldoende is en of niet – ondanks de administratieve problemen – een volledige terugwerkende kracht vereist is. Naar hun oordeel zal immers zonder volledige terugwerkende kracht, evenals op 1 juli 1967 bij de invoering van de WAO, weer een groep oud-invaliden ontstaan, die geen gelijke rechten heeft als de groep invaliden van na de inwerkingtreding van de regeling. Voor mijn antwoord wil ik de aan het woord zijnde leden verwijzen naar hetgeen ik ter zake aan de leden van de P.v.d.A.-fractie heb geantwoord.

De leden van de fractie van D'66 zouden ten slotte graag willen vernemen of ik de bezwaren die in de kring van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen en de Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen bestaan tegen het «overhevelen» van de vrouwen die in het bedrijf van hun echtgenoot meewerken van de Detam naar de bedrijfsvereniging van hun echtgenoot, niet van voldoende gewicht acht om al deze vrouwen bij de Detam te laten.

Voor wat deze vraag betreft moge ik verwijzen naar hetgeen ik hieromtrent eerder in deze memorie van antwoord op een vraag van de leden van de fractie van het C.D.A. heb meegedeeld. De bezwaren van genoemde instanties acht ik derhalve niet van voldoende gewicht om deze groep van verzekeren bij de Detam verzekerd te doen blijven.

Ten slotte moge ik nog opmerken, dat de gehuwde vrouwen die reeds sinds een eerder tijdstip door de Detam in aanmerking gebracht zijn voor voorzieningen op grond van de AWW, ingevolge artikel 63 van de AWW verzekerd blijven bij die bedrijfsvereniging.

Het verheugt mij, dat de leden van de S.G.P.-fractie overwegend met instemming van het wetsontwerp hadden kennis genomen. Zij gaven als hun mening te kennen, dat de thans gekozen oplossing de voorkeur geniet boven diverse in het verleden gedane suggesties en constateerden daarbij dat in het voorliggende wetsontwerp verschillende lacunes en ongerijmdheden, welke zij bij de behandeling van het wetsontwerp (gedrukte stukken nr. 15 352) hadden gesignaleerd, zijn ondervangen. Zij stelden, dat – evenals zij voorheen reeds herhaalde malen te kennen hadden gegeven – het overwegende belang van de voorgestelde regeling gelegen was in de situaties, waarin de gehuwde vrouw meewerkt in het bedrijf van haar echtgenoot of zelfstandig een bedrijf of beroep uitoefent en op die wijze bijdraagt in het totale echtelijk inkomen. Over een drietal aspecten van het wetsontwerp stelden deze leden vragen.

In de eerste plaats gingen zij in op de positie van de ongehuwden, die werkzaam zijn in de gezinshuishoudingen van naaste verwanten. Na gewezen te hebben op hetgeen ter zake in de memorie van toelichting op het voorliggende wetsontwerp is gesteld, vroegen deze leden of een benadering als aldaar bedoeld, reëel mag heten en of met name het risico dat deze groep van personen loopt wel adequaat wordt opgevangen. Verder stelden zij de vraag of ik mij kan voorstellen dat het optreden van arbeidsongeschiktheid ernstige gevolgen kan hebben, aangezien het denkbaar is dat wanneer de mogelijkheid om huishoudelijke arbeid te verrichten wegvalt, de positie van een dergelijke arbeidsongeschikte in het gezin, waarin deze verblijft, uiterst kwetsbaar wordt, te meer wanneer iemand op thuisverpleging zou zijn aangewezen. Hoewel het zeker denkbaar is, dat in bepaalde gevallen ongehuwden als hier bedoeld vanwege arbeidsongeschiktheid in een moeilijke positie kunnen komen te verkeren, meen ik echter dat ook hetzelfde met recht zou kunnen worden gesteld ten aanzien van de huisvrouwen in geval van noodzaak van een zekere thuisverpleging. Niet vergeten mag worden, dat ook al bestaat er geen recht op uitkering krachtens de AAW de voorzieningen krachtens deze wet, waarop immers zowel de in huishoudingen van naaste verwanten werkende ongehuwden als de huisvrouwen recht hebben, uitkomst kan bieden. Voor het overige moge ik verwijzen naar hetgeen ik ter zake op soortgelijke vragen de fracties van de P.v.d.A. en het C.D.A. heb geantwoord.

Ten aanzien van de positie van die ongehuwde vrouwen, die reeds vóór 1 oktober 1975 geheel of gedeeltelijk arbeidsongeschikt waren, waarnaar deze leden in verband met de in het wetsontwerp geregelde terugwerkende kracht van de nieuwe regeling informeerden, moge ik het volgende opmerken.

De gehuwde vrouwen, wier arbeidsongeschiktheid is ingetreden vóór de inwerkingtreding van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering op 1 juli 1967 hadden, indien zij aan de desbetreffende voorwaarden voldeden, recht op een invaliditeitsrente krachtens de Invaliditeitswet. Op deze invaliditeitsrenten werden krachtens de op 1 oktober 1948 in werking getreden Wet tot aanvulling van renten krachtens de Invaliditeitswet (wet van 15 juli 1948, Stb. I 308) toeslagen verleend, te onderscheiden in een voor iedere rentetrekker geldende procentuele toeslag en een gezinstoeslag, welke laatste, zoals de naam reeds aangeeft, slechts onder bepaalde voorwaarden werd verstrekt. Beide toeslagen werden in de loop der jaren regelmatig opgetrokken, totdat de Interimwet invaliditeitsrentetrekkers tot stand kwam (wet van 19 december 1962, Stb. 534), welke op 1 januari 1963 in werking trad. Deze wet had ten doel om in afwachting van de totstandkoming van de latere WAO een zodanige aanvulling op de invaliditeitsrenten te verstrekken, dat de som van die renten en die aanvulling tot een aanvaardbaar minimumbedrag aan uitkering zou leiden. De gehuwde vrouwen kwamen echter slechts voor een zodanige uitkering in aanmerking, indien zij kostwinner waren dan wel indien hun ziekengeld geëindigd was op een tijdstip, gelegen na 31 december 1962. Voor zover de gehuwde vrouwelijke invaliditeitsrentetrekkers aan laatstgenoemde wet geen rechten konden ontleen, bleven zij – algemeen genomen – de oude procentuele toeslagen krachtens eerdergenoemde Wet tot aanvulling van rente behouden. Toen op 1 juli 1967 de WAO in werking trad, kregen de gehuwde vrouwen die naast hun invaliditeitsrente recht hadden op aanvulling krachtens de Interimwet invaliditeitsrentetrekkers in plaats daarvan recht op een WAO-uitkering. De WAO nam deze vrouwen derhalve over in zijn bestand. Niet in de WAO werden opgenomen de vrouwen, die vanwege de omstandigheid, dat zij geen recht hadden uit hoofde van de meergenoemde Interimwet slechts aanspraak hadden op een procentuele toeslag op grond van de Wet tot aanvulling van renten krachtens de Invaliditeitswet. Deze groep behield het recht op de invaliditeitsrente en de daarop verleende oude toeslag. Thans bedraagt het aantal gehuwde vrouwen, dat in het genot is van een invaliditeitsrente, waarop de oude toeslagen worden verleend, ca. 8 000. Het bedrag aan oude toeslagen beloopt ca. f 2 mln. per jaar. Op de werkingssfeer van de op 1 juli 1967 in werking getreden WAO die immers genoegzaam bekend kan zijn, meen ik niet verder te hoeven ingaan. Voorts constateerden eerdergenoemde leden betreffende de uitvoering van de voorgestelde regeling, dat in artikel I, onderdeel R (artikel 61, eerste lid, onder d) een indeling van de in het bedrijf van hun echtgenoot meewerkende vrouwen als verzekerde wordt voorgesteld, welke is afgeleid van de indeling van hun echtgenoot, terwijl thans de huisvrouwen ressorteren onder de Detam. Dit wordt voorgesteld op advies van de SVR. In dit verband vroegen deze leden of van de zijde van de SVR dan wel mijnerzijds contact is geweest over dit voorstel met de daaraan gelieerde kleine commissie huisvrouwen en of ik de zienswijze van deze bedrijfsvereniging en van de genoemde commissie wil openbaar maken.

In antwoord hierop kan ik meedelen dat noch mijnerzijds noch van de zijde van de SVR contact is opgenomen met de Detam over deze kwestie. Het standpunt van de Detam is niet gevraagd omdat in zaken als deze de SVR het geëigende adviesorgaan is. Wel heeft de Detam bij brief van 23 april 1979 zijn mening kenbaar gemaakt betreffende de aanwijzing van de vakbedrijfsvereniging als bevoegde bedrijfsvereniging voor de in het bedrijf van de echtgenoot meewerkende vrouw. Het lijkt mij niet op mijn weg te liggen de inhoud van deze brief openbaar te maken. Wel wil ik meedelen dat de Detam van oordeel is dat geen wijziging in de huidige situatie gebracht dient te worden.

Voorts vroegen genoemde leden zich af of, als de huisvrouwen sec en de in het bedrijf van hun echtgenoot meewerkende huisvrouwen over een aantal bedrijfsverenigingen verspreid zouden worden ingedeeld als verzekerde, dit dan geen problemen kan oproepen wat betreft gelijke behandeling. Tevens vroegen zij of ik het niet wenselijk acht dat er waarborgen voor gelijke behandeling geschapen worden.

Naar aanleiding van deze vragen moge ik verwijzen naar hetgeen hieromtrent aan de leden van de fractie van het C.D.A. is geantwoord. Ik acht derhalve voldoende waarborgen voor een gelijke behandeling aanwezig. Mitsdien zie ik geen aanleiding voor enig initiatief.

Ten slotte zou ik naar aanleiding van de vraag van deze leden wanneer de SVR advies zal uitbrengen met betrekking tot de aangelegenheden waarover hij nog overleg pleegt (slot van punt 5 van het SVR-advies van 18 mei 1979) het volgende willen meedelen.

Uit informatie bij de SVR is gebleken, dat de kwestie van de ingangsdatum van de wijziging betreffende de aanwijzing van de bevoegde bedrijfsvereniging ten aanzien van de gehuwde vrouw en de gehuwde man en de kwestie van de overgangsmatregelen aan de orde geweest is in een vergadering van het Overleg SVR-Federatie van Bedrijfsverenigingen. Over de resultaten van dit overleg zal binnenkort de SVR nader rapporteren.

De leden van de fractie van de P.P.R. spraken allereerst hun misnoegen uit over het feit dat het wetsontwerp zo laat is ingediend, dat de kamerleden – met name die van de kleine fracties – nauwelijks in de gelegenheid waren gesteld om zich enigermate daarin te verdiepen, zodat in dit stadium van de schriftelijke voorbereiding de opmerkingen ook meer van algemene aard zijn. Ik heb er begrip voor dat, als gevolg van de late indiening van dit wetsontwerp, het met name voor kleine fracties moeilijk kan zijn om deze complexe materie diepgaand te bestuderen. Hoewel ik dit betreur, moge ik toch stellen, dat de tijd, die ligt tussen het vaststellen van het SER-advies – 20 april 1979 – en de indiening van het wetsontwerp bij de Tweede Kamer – 30 augustus 1979 – slechts vier maanden is. Dit is geen lange tijd, wanneer men daarbij de procedure betreft, die moet worden gevolgd alvorens een wetsontwerp de Tweede Kamer bereikt. Voorts stelden deze leden, dat in de memorie van toelichting hoog wordt opgegeven van het uitgangspunt dat aan het wetsontwerp ten grondslag ligt, namelijk de verzelfstandiging. Iedere uitkeringsgerechtigde, hetzij man, hetzij vrouw, hetzij gehuwd, hetzij ongehuwd, krijgt in geval van arbeidsongeschiktheid onder dezelfde voorwaarden recht op een zelfde uitkering en wel op basis van de huidige grondslag voor ongehuwden. In dit verband merkten deze leden op, dat helaas aan dit uitstekende uitgangspunt aan alle kanten geknibbeld wordt, waardoor de AAW niet het karakter van een volksverzekering behoudt, maar het karakter krijgt van een inkomensdervingswet.

Ik kan de mening van deze leden, dat thans de AAW een inkomensdervingswet is geworden, niet geheel delen. Wel ben ik van mening, dat door het stellen van de eis van reële inkomensderving in de AAW meer het accent is komen te liggen op het inkomensdervingsprincipe, doch dat het essentiële verschil in karakter tussen een inkomensdervingsverzekering en een volksverzekering is blijven bestaan. Immers bij een inkomensdervingsverzekering is sprake van een directe relatering van de uitkering aan het exact gederfde inkomen, terwijl een volksverzekering slechts beoogt een uitkering op sociaal-minimumniveau te verschaffen. Voorts moge verwezen worden naar hetgeen hieromtrent op een vraag van de leden van de fractie van de P.v.d.A. is geantwoord. Als gevolg van het gewijzigd karakter van de AAW, zo stelden deze leden vervolgens, worden twee belangrijke categorieën buitengesloten van de werking van het wetsontwerp, namelijk de huisvrouwen, die na verloop van tijd (weer) aan het arbeidsproces – al of niet in deeltijd – willen deelnemen en degenen die niet kunnen voldoen aan de eis van reële inkomensderving (het arbeidsinkomen dient in het referentiejaar meer te bedragen dan 15% van de huidige grondslag van de AAW-uitkering voor ge-

huwden op jaarbasis). Voorts hadden deze leden uit de memorie van toelichting begrepen, dat de eis van reële inkomensderving voor het overgrote gedeelte van de gehuwden van geen betekenis is, omdat hun arbeidsinkomen het bedrag van de individuele grondslag overtreft. Indien dat het geval is, zo vroegen deze leden, waarom zou deze eis dan worden ingebracht. Kan een percentage worden gegeven van het aantal gehuwden, dat niet aan deze eis kan voldoen?

Voor wat betreft de huisvrouwen meen ik te mogen aannemen, dat deze leden het oog hebben op vrouwen, die van plan zijn mettertijd te gaan werken dan wel zich voor arbeid beschikbaar hebben gesteld doch die arbeidsongeschikt zijn geworden, voordat zij aan het verrichten van arbeid zijn toegekomen. Ik zou ter zake willen verwijzen naar hetgeen ik heb geantwoord op een vraag van de leden van de fractie van de P.v.d.A. betreffende de in de gezinshuishouding van familieleden werkzame ongehuwden. Indien de huisvrouw in een dergelijke situatie recht op uitkering wordt verleend, zou dat resulteren in het huidige criterium van de veronderstelde inkomensderving.

Ten aanzien van de vraag omtrent de entree-eis van 15% van de huwdegrondslag moge ik opmerken, dat deze eis mede beoogt om diegenen, die niet aan het bedrijfsleven hebben deelgenomen, van het recht op uitkering uit te sluiten. Voor het overige moge ik verwijzen naar hetgeen ik ter zake van de entree-eis aan de leden van de fractie van D'66 heb geantwoord. Op de vraag welk percentage van het aantal gehuwden niet aan deze eis kan voldoen, moet ik bij gebrek aan gegevens het antwoord schuldig blijven.

De reden van het wijzigen van het karakter van de AAW in een inkomensdervingswet is, zo vervolgden deze leden, duidelijk. Bij de behandeling in de Kamer van het «uitstel-wetsontwerp» heb ik – aldus deze leden – ruiterslijk toegegeven dat hieraan financiële redenen ten grondslag liggen ingegeven door het beleid dat gericht is op ombuiging in de collectieve sector.

Naar aanleiding hiervan moge ik opmerken dat de wijzigingen van de AAW zijn ingegeven door de wens tot gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de sociale verzekering. Dat daarbij bij de keuze voor een systeem is rekening gehouden met de beschikbare financiële middelen is duidelijk, gelet op het beleid dat gericht is op ombuigingen in de collectieve sector. Rekening houdend met deze twee elementen is tevens gezocht naar een systeem, dat goed zou aansluiten bij de WAO, gelet op het feit dat voor een groot deel van de AAW-verzekerden de WAO een aanvullende werking heeft ten opzichte van de AAW. Om die redenen is gekozen voor een regeling waarbij recht op uitkering ontstaat bij derving van inkomen uit of in verband met arbeid in bedrijfs- of beroepsleven.

Voorts waren deze leden van mening dat er feitelijk geen gelijkberechtiging plaatsvindt van mannen en vrouwen met betrekking tot het recht op uitkering. Mannen zullen immers in het algemeen veel eerder kunnen voldoen aan de eis van reële inkomensderving dan vrouwen. Dit hoofdbezwaar tegen het wetsontwerp woog voor hen zeer zwaar.

Zoals ik reeds eerder heb opgemerkt, beoogt deze wet het risico te verzekeren van inkomensderving als gevolg van arbeidsongeschiktheid. Met de SER ben ik van mening, dat ter bepaling van die inkomensderving gekeken dient te worden naar het inkomen, dat verworven is met arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven in de periode van 52 weken onmiddellijk voorafgaande aan het intreden van de arbeidsongeschiktheid. Ter voorkoming van snipperuitkeringen lijkt het mij redelijk een minimum-inkomensderving te eisen t.w. een entree-eis van 15% van de huidige grondslag voor gehuwden. Deze entree-eis is zo laag, dat ook degenen, die werkzaam zijn in deeltijdbanen, naar mijn mening zonder bezwaar aan deze voorwaarde zullen kunnen voldoen. Ik ben dan ook niet van mening dat het stellen van deze entree-eis in feite betekent dat de gelijke behandeling van mannen en vrouwen als gevolg hiervan wordt doorbroken.

Een antwoord van gelijke strekking kan gegeven worden op de opmerking van deze leden, dat de eis van reële inkomensderving een negatief gevolg

heeft op het recht op uitkering voor lagere inkomensgroepen in vergelijking met hogere inkomensgroepen. Weliswaar zal iemand met een lager inkomen langer moeten werken, alvorens de genoemde drempel van 15% wordt overschreden, maar deze eis is zo laag dat deze ook voor hen niet als onredelijk is aan te merken. Mede in verband met de vorige opmerking, stelden deze leden, dat het voor de meewerkende gehuwde vrouw in het klein- en winkelbedrijf heel moeilijk vast te stellen is wanneer zij voldoet aan de eis van reële inkomensderving. Voor het antwoord hierop moge worden verwezen naar mijn reactie op een gelijksoortige vraag van de fractie van de P.v.d.A.

Voorts stelden de aan het woord zijnde leden, dat de verandering van het karakter van de AAW (vervanging van het adagium van veronderstelde inkomensderving in reële inkomensderving) er onder andere toe leidt dat de bedrijfsvereniging bevoegd wordt aanspraken die uit deze wet voortvloeien, te weigeren op grond van het feit dat er reeds sprake was van arbeidsongeschiktheid voordat het recht op uitkering werd verkregen (artikel 21, eerste lid, onder b en d). In feite, zo stelden deze leden vervolgens, degradeert het wetsontwerp hiermee tot een soort ongevallenverzekering zoals die bij talloze particuliere verzekeringsmaatschappijen is af te sluiten. Deze leden vroegen wat hierover mijn oordeel is. Zoals reeds meerdere malen gesteld, is in de AAW gekozen voor een systeem, op grond waarvan slechts uitkering wordt toegekend, indien vanwege arbeidsongeschiktheid inkomen uit of in verband met arbeid wordt gederfd. Dit betekent dat in het jaar voorafgaande in het bedrijfs- en beroepsleven gewerkt moet zijn. Is geen arbeid verricht dan is er geen sprake van inkomensderving door het intreden van arbeidsongeschiktheid. Deze systematiek ligt eveneens aan de WAO ten grondslag. Dit is des te meer van betekenis nu de AAW en de WAO een meer identiek karakter hebben gekregen. Een essentieel verschil in dit opzicht is, dat de AAW de eis van reële inkomensderving niet stelt ten aanzien van o.a. jeugdgehandicapten. Op grond van het vorenstaande kan ik derhalve de mening van deze leden niet delen dat in feite het wetsontwerp gedegradieerd wordt tot een soort ongevallenverzekering, zoals die bij talloze particuliere verzekeringsmaatschappijen is af te sluiten.

Met voldoening heb ik er kennis van genomen, dat de leden van de P.P.R.-fractie verheugd waren over het feit dat het wetsontwerp voor de gehuwde vrouw nu een terugwerkende kracht tot 1 oktober 1975 heeft gekregen.

Ten slotte zouden deze leden graag de beschikking krijgen over de berekeningen van het CPB over de kosten van de varianten A en B van de SER en het oorspronkelijke regeringsvoorstel om een afgewogen oordeel te kunnen vellen over de gevolgen van met name variant B voor de overige verzekerden. Zoals in de memorie van toelichting op het onderhavige wetsontwerp reeds is gesteld, zijn de berekeningen, die het CPB ter zake heeft gemaakt – vanwege de vele daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen – van een dusdanige tentatieve aard, dat aan die berekeningen geen argument voor de keuze van een alternatief zou worden ontleend. Het verstrekken van die gegevens lijkt derhalve weinig zinvol.

De leden van de C.P.N.-fractie herinnerden eraan dat zij zich meermalen uitgesproken hadden voor een volledige gelijkstelling van de vrouw, gehuwd dan wel ongehuwd, zelfstandig of loonafhankelijk, in de sociale-verzekeringswetgeving. Naar hun mening dienden de gelijke uitkeringsrechten voor man en vrouw ingevolge de AAW, die zij reeds bij de totstandkoming van die wet hadden bepleit, te worden gerealiseerd door die van de vrouw op te trekken tot de bestaande rechten van de man.

Iedere arbeidsongeschikte dient recht te hebben op deze basisuitkering, aldus de aan het woord zijnde leden, en feitelijke inkomenssituatie, burgerlijke staat of geslacht mag geen argument zijn voor een korting daarop. Dit wetsontwerp komt, naar de mening van deze leden daaraan in geen dele tegemoet.

Ten opzichte van deze stellingname merk ik op, dat ik deze leden daarin niet kan volgen. Het onderhavige ontwerp van wet strekt er namelijk toe aan ieder onafhankelijk van burgerlijke staat of geslacht en in het algemeen ook onafhankelijk van de inkomenssituatie, een gelijke uitkering te verstrekken. Indien de uitkeringsgerechtigde gehuwd is en de gezinssituatie daartoe aanleiding geeft, wordt deze uitkering opgetrokken, slechts indien de betrokkene minder dan normaal werkt en daardoor – min of meer als gevolg van eigen vrije keus – een inkomen heeft, lager dan de uitkeringsgrondslag op jaarbasis, wordt de individuele uitkering gereduceerd.

Voorts merkten deze leden op, dat de achterstelling van grote groepen vrouwen, zoals huisvrouwen, vrouwen die bij ouders, broers of zusters huishoudelijke arbeid verrichten, gescheiden vrouwen en vrouwen die voor 1 oktober 1975 arbeidsongeschikt zijn geworden, wordt gehandhaafd. Doordat de Regering bij deze wijziging van de sociale wetgeving zich voornamelijk liet leiden door bezuinigingsoverwegingen, aldus deze leden, dreigt de positie van de gehuwde vrouw in de AAW er nauwelijks beter op te worden en worden daarnaast bestaande uitkeringsrechten van mannen en ongehuwde vrouwen aangetast. Aangezien deze leden de AAW-uitkering als een uiterst minimale basisvoorziening kenmerkten, bevreemdde het hun, dat de Regering door het criterium van feitelijke inkomensderving en het meetellen van het inkomen van de partner poogt de uitkeringsgrondslag verder omlaag te brengen.

Zij vroegen zich af, of het bodemkarakter van de AAW hierdoor niet wordt uitgehold en deze wet haar karakter van basisvoorziening kan gaan verliezen. Vormt meergenoemd criterium daarom geen oneigenlijk element in de AAW was voorts hun vraag. Ten aanzien van deze vragen meen ik te mogen opmerken, dat de door deze leden geuite vrees ongegrond is. Immers, zoals ik reeds in het begin van mijn antwoord aan deze leden heb betoogd, blijft vrijwel iedereen, die arbeidsongeschikt wordt, naar de huidige ongehuwdengrondslag uitkering ontvangen en wordt deze slechts in uitzonderingsgevallen gereduceerd. In laatstgenoemde gevallen hebben de betrokkenen vóór hun arbeidsongeschiktheid overigens ook een inkomen op dat niveau gehad.

Met betrekking tot de opmerking van deze leden inzake vrouwen, werkzaam in gezinshuishoudingen van verwanten, gescheiden vrouwen en vrouwen, die voor 1 oktober 1975 arbeidsongeschikt zijn geworden, moge ik hen verwijzen naar mijn desbetreffend antwoord aan de leden van de fracties van de P.v.d.A., het C.D.A., de V.V.D. en D'66. Voorts moge ik verwijzen naar hetgeen hierna wordt betoogd.

De leden van de fractie van de C.P.N. vroegen voorts, welke groepen verzekeren, als gevolg van het hanteren van het criterium van feitelijke inkomensderving en het meetellen van het inkomen van de partner hun recht op een uitkering ingevolge de huidige wetgeving verliezen, en welke groepen hun uitkering zien dalen.

Met betrekking tot het onderdeel van de vraag, dat handelt over de groepen verzekeren, die hun recht op uitkering gaan verliezen, moge ik deze leden verwijzen naar mijn antwoord ter zake aan de leden van de fractie van de P.v.d.A. Voor het overige wil ik, wat die vraag betreft, opmerken, dat daling van de uitkeringsrechten onder andere plaatsvindt voor gehuwden, die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn en wier rest-capaciteit meer dan 15% van de gehuwden grondslag bedraagt, de uitkeringsgerechtigden, wier echtgenoot een inkomen uit arbeid heeft boven genoemde norm, en voor personen, die ten gevolge van part-time-werk minder dan de normaliter voor hen geldende uitkeringsgrondslag op jaarbasis aan inkomen derven. Hiermede is tevens de vraag beantwoord, die deze leden stelden omtrent de consequenties van dit wetsontwerp voor de ongehuwde vrouw.

Ten slotte stelden de aan het woord zijnde leden in dit opzicht de vraag, welke groepen verzekeren een beroep moeten doen op bijstand in verband met een uitkering beneden minimumniveau. Dit zou het geval kunnen zijn met de eerder aangeduide groep van gescheiden vrouwen en de personen werkzaam in gezinshuishoudingen van familieleden. Personen, die aan inko-

men minder dan de grondslag op jaarbasis verdienen, noem ik hierbij uitdrukkelijk niet, omdat deze dan vóór hun arbeidsongeschiktheid eventueel ook al op bijstand zouden zijn aangewezen.

Naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden was het voorts onjuist, dat het recht op AAW-uitkering beperkt wordt indien ook de man een uitkering krachtens de AAW geniet. De vraag wordt daaraan verbonden, of dit niet een aanzienlijke beperking van het zelfstandig recht op uitkering inhoudt. Voor het antwoord op deze vraag moge ik deze leden verwijzen naar mijn desbetreffend antwoord aan de leden van de fractie van de P.v.d.A. De in de volgende vraag ter sprake gebrachte vergelijking in dit opzicht met de WAO en de WW gaat naar mijn mening niet op, omdat de AAW een volksverzekering is met in het algemeen uitkeringen op sociaal-minimumniveau en de WAO en de WW werknemersverzekeringswetten zijn met in het algemeen uitkeringen, gerelateerd aan het gederfde loon. De leden van de C.P.N.-fractie merkten vervolgens op, dat huisvrouwen ten onrechte geen recht op AAW-uitkering verkrijgen. Zij vroegen of het criterium van reële inkomensderving hier niet onrechtvaardig werkt en of huishoudelijke arbeid niet moet worden gelijkgesteld met beroepsarbeid, zoals de Nederlandse Gezinsraad naar voren heeft gebracht.

Met betrekking tot deze vragen wil ik opmerken, dat de SER in het verleden reeds eerder heeft geadviseerd bij de opzet van een volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid uit te gaan van het inkomensdervingsprincipe, dat beter aansluit bij de WAO voor werknemers en hierop in het thans mede aan de orde zijnde advies van 20 april 1979 is teruggekomen. Dit principe is in het aan de orde zijnde ontwerp door de Regering overgenomen en heeft tot consequentie, dat met name de personen, uitsluitend werkzaam in eigen huishouding buiten de werkingssfeer van de AAW blijven. Voor de arbeidsongeschikte huisvrouw bestaat wel een recht op voorzieningen. Weliswaar stelden deze leden, dat deze voorzieningen moeilijk bereikbaar zijn en een volstrekt onvoldoende oplossing bieden, doch deze conclusie moge ik voor rekening van deze leden laten.

Ten slotte brachten de leden van de C.P.N.-fractie nog eens de positie van de vrouwen ter sprake, die vóór 1 oktober 1975 arbeidsongeschikt zijn geworden. De uitvoeringstechnische problemen die door de Regering worden aangehaald, worden, aldus deze leden, niet gedeeld door de uitvoeringsorganen zelf. Nogmaals wil ik hen voor een antwoord verwijzen naar mijn antwoord ter zake aan leden van andere fracties.

Het lid van de G.P.V.-fractie stelde overtuigd te zijn van de noodzaak tot wijziging van de bepalingen van de AAW, niet alleen vanwege de verwachtingen, die ter zake bij de behandeling van de AAW in de Tweede Kamer waren gewekt, doch vooral op grond van de onjuiste omstandigheid, dat gehuwde vrouwen, die geheel of ten dele in het gezinsinkomen voorzien, thans zijn uitgesloten van een uitkering in het kader van de AAW, indien dit nodig zou zijn. Met het streven van de Regering om in navolging van de EG-richtlijnen ongelijke behandeling van mannen en vrouwen tegen te gaan, kon dit lid derhalve ook instemmen. Dit lid voegde daaraan echter de opmerking toe, dat dit op zich zelf goede streven nog niet noodzakelijkerwijs tot de conclusie leidt, dat de fiscale en sociale wetgeving zich dient te gaan richten op het verzelfstandigen van mannen en vrouwen, gehuwden en ongehuwden.

Met deze zienswijze kan ik het niet eens zijn. Zoals bekend zal zijn, heeft de ambtelijke projectgroep, die deze aangelegenheid uitvoerig heeft bestudeerd, een aantal alternatieven ontwikkeld, waaronder een met het kostwinnerschap als rechtscheppend beginsel, en deze op hun theoretische en praktische merites beoordeeld (zie de nota van 27 juni 1978, gedrukte stukken, nr. 14 800, hoofdstuk XV, nr. 35). De conclusie was, dat verzelfstandiging van de uitkeringsrechten van man en vrouw de beste oplossing bood voor dit netelige probleem, zij het dat de maatschappelijke werkelijkheid uiteraard aanpassing van dit uitgangspunt nodig maakt. Hiermede kunnen zowel de SER en de EK als ik ons verenigen. Gelet op de door de projectgroep bepleite en ook voorgestelde aanpassing aan de maatschappelijke werkelijkheid is

dan, naar ik meen, tevens antwoord gegeven op de vraag, of daarmee wel voldoende recht wordt gedaan aan de onderscheiden posities, die de betrokkenen in de samenleving innemen. Dit lid verwees naar de regel, dat in gelijke gevallen een gelijke behandeling dient te volgen, maar voegde daaraan de vraag toe, of er wel sprake is van gelijke gevallen. Een ongehuwde kostwinner (man of vrouw) heeft, aldus dit lid, een ander uitgavenpatroon dan een gehuwde kostwinner, of een niet-kostwinner en als de wet uitgaat van het zelfstandig individu, dan doet zij daarmee te kort aan de maatschappelijke werkelijkheid, dat veel mensen leven in een gezinsrelatie of eventueel een andere relatie.

Ik zou er in dit verband op willen wijzen, dat de door de meergenoemde projectgroep beoogde aanpassingen aan de maatschappelijke werkelijkheid in het wetsontwerp een plaats gevonden hebben. Ik moge hieraan nog toevoegen, dat ik geen dan wel hoogstens een gradueel verschil in uitgavenpatroon zie tussen een gehuwde en een ongehuwde kostwinner.

Het lid van de G.P.V.-fractie zag voorts nog gaarne een onderbouwing van de stelling in de memorie van toelichting dat wijzigingen zijn opgetreden in de traditionele rolverdeling binnen het gezin, waarbij de man kostwinner is en de vrouw de huishouding bestiert en de kinderen verzorgt. Voor deze stelling moge ik verwijzen naar de tabel, opgenomen op blz. 33 van de memorie van antwoord inzake het «Rapport betreffende de financiële positie van de gescheiden vrouwen en haar gezinnen» (gedrukte stukken, zitting 1978–1979, nr. 11 860, nr. 7).

Op de vraag welk percentage van de mensen in de leeftijdscategorie van 25–50 jaar binnen gezinsverband leeft, kan ik bij gebrek aan gegevens ter zake geen nauwkeurig antwoord geven. Wel bestaan er gegevens omtrent de ontwikkeling van de samenstelling van huishoudens in Nederland van 1960 tot 1971, die in verband met deze vraagstelling een indicatie geven. Deze cijfers – Bron CBS, Volkstelling 1960 en 1971 – zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Samenstelling huishoudens Nederland 1960–1971

Samenstelling huishouden	1960	1971
Echtpaar	20,8%	21,5%
Echtpaar met kinderen	50,7	49,0
Echtpaar met kinderen en anderen of alleen met anderen	7,0	4,3
Eén-ouder gezinnen	5,3	4,8
Eén-ouder gezinnen met anderen	0,9	0,6
Mannen en vrouwen met anderen (niet-gezinshuishoudens)	3,1	2,5
Mannen of vrouwen (alleenstaanden)	12,2	17,3
Totaal	100,0%	100,0%

Totaal huishoudens + alleenstaanden N = 3 203 553 N = 4 045 565

Zoals uit deze cijfers blijkt, is er met betrekking tot de alleenstaanden een evidente groei te constateren.

De vraag die het lid van de G.P.V.-fractie vervolgens stelde, nl. of de Regering niet van mening is, dat wetgeving, die zich baseert op de verzelfstandiging, neutraal is ten opzichte van de keuze tussen een gezinsrelatie en een alternatieve relatie, kan bevestigend worden beantwoord.

Dat dit – zoals dit lid stelde – in de praktijk een bevordering zal inhouden van de alternatieve relaties, omdat de mensen, indien de rechtsgevolgen gelijk zijn, zullen kiezen voor die relatie, die de minste verantwoordelijkheden met zich brengt, is een opmerking, die ik gaarne voor rekening van dit lid zou willen laten. Zo lijkt het mij bezwaarlijk aantoonbaar, dat ons sociale verzekeringsstelsel, dat – even afgezien van de volksverzekeringen – van oudsher zelfstandige rechten verleende, bevorderend zou hebben gewerkt op het aangaan van alternatieve relaties. Hiermede is tegelijkertijd de vraag beant-

woord of de Regering een ontwikkeling als door dit lid bedoeld, zou willen stimuleren.

Naar aanleiding van hetgeen het lid van de G.P.V.-fractie naar voren bracht met betrekking tot het hanteren van het kostwinnersbegrip, moge ik het volgende opmerken. Zoals reeds eerder is gesteld heb ik naar aanleiding van de studie van een ambtelijke projectgroep over de positie van de gehuwde vrouw in met name de AAW, welke projectgroep mede het kostwinnerschap als rechtscheppend beginsel voor de AAW heeft gezien, in verband met de daartegen bestaande bezwaren, ten aanzien van de AAW gekozen voor een oplossing als in het onderhavige ontwerp van wet vervat. In het onderhavige ontwerp dat uitgaat van de verzelfstandiging van uitkeringsrechten wordt overigens ook rekening gehouden met gezinslasten.

Vanwege dit laatste kan ik op de vraag of het sociaal minimumkarakter van de AAW geen gevaar loopt, antwoorden dat bij de nieuwe opzet wordt bereikt dat in het algemeen in een gezin een inkomen op het sociaal-minimumniveau aanwezig zal zijn.

Naar aanleiding van een vraag van dit lid of nog is overwogen om aan iedereen in plaats van de ongehuwdenuitkering het recht toe te kennen op de helft van de gehuwdenuitkering, moge worden verwezen naar hetgeen ter zake is gesteld op blz. 23 van het meergenoemde SER-advies.

De SER heeft deze oplossing, en naar mijn mening terecht, van de hand gewezen, omdat deze oplossing minder billijk zou zijn vanwege het feit, dat de lasten van een alleenstaande nu eenmaal groter zijn dan de helft van die van een echtpaar. Van een raming van de besparingen bij opvolging van de suggestie van dit lid zou ik willen afzien. Zoals uit de memorie van toelichting en uit het SER-advies is gebleken, hebben kostenramingen verband houdende met het onderhavige ontwerp van wet een zeer tentatief karakter. Overigens moge ik op de vraagstelling van dit lid of een AAW-uitkering in een gezin waar al een volledig inkomen wordt genoten, niet is aan te merken als een extra-uitkering, opmerken, dat een dergelijke «extra»-uitkering nu eenmaal een uitvloeisel is van het beginsel van verzelfstandiging van rechten en van de omstandigheid, dat het hier om een sociale-verzekeringswet gaat. Wel zal in de nieuwe opzet in deze gevallen het inkomen, dat nog wordt verworven, van invloed kunnen zijn op de toeslag.

Met een deel van het SER-advies kon dit lid zich verenigen, nl. waar aan het recht op AAW-uitkering de voorwaarde wordt verbonden, dat de betrokkene in het referentiejaar een bepaald percentage van de gehuwdegrondslag moet hebben verdiend. Wel zou hij er de voorkeur aan geven het gekozen percentage van 15, omdat hij dat te laag vond, te vervangen door 20.

Ik moge vooropstellen, dat het kiezen van een percentage in dit opzicht, binnen een bepaalde marge, een arbitraire zaak is. Wanneer men echter bedenkt, dat de bedoelde 15 % thans een bedrag vertegenwoordigt van ca. f 3600 per jaar en 20 % een bedrag zou opleveren van ca. f 4800 kan ik daarin geen aanleiding vinden om ter zake van het unaniem door de SER uitgebrachte advies af te wijken. Van de bij het lid van de G.P.V.-fractie bestaande bezwaren ten aanzien van het standpunt, dat de SER en de EK hebben ingenomen ten aanzien van de uren-eis heb ik kennis genomen. Wel wil ik opmerken, dat zowel aan een uren-eis als aan de regeling, die thans conform het advies van met name de SER in het voorliggende wetsontwerp is opgenomen, de gedachte van inkomensderving ten grondslag ligt. Voor het overige moge ik verwijzen naar hetgeen op desbetreffende vragen ter zake van de zijde van de fractie van de P.P.R. is geantwoord.

Ten slotte zag dit lid nog graag een goede rechtvaardigingsgrond voor het feit, dat aan de uitkeringskant een forse inbreuk kan worden gemaakt op het gehele stelsel van sociale verzekeringen, terwijl dit kennelijk aan de premie-kant in een groot aantal gevallen niet kan.

Ik meen in dit verband te kunnen volstaan met een verwijzing naar de memorie van toelichting, waarin is uiteengezet om welke redenen thans geen wijziging kan worden gebracht in de premieheffing ingevolge de AAW en dat dit vraagstuk nadere studie vereist in samenhang met de overige volksverzekeringen.

Artikelen .

Artikel II, onderdeel A

De leden van de fractie van het C.D.A. toonden zich verheugd dat middels het voorliggende wetsvoorstel ook gebruik ervan is gemaakt te komen tot een conform het advies van de Sociale Verzekeringsraad van 4 juli 1977 voorgestelde wijziging van artikel 40 van de WAO, zoals reeds voordien door de vakbeweging werd bepleit. Voorts toonden deze leden zich erkentelijk voor het feit dat daarmee ook de mogelijkheid wordt geopend voor een dienovereenkomstige regeling ten aanzien van WAO-gerechtigden, die zich, in WSW-verbanden werkzaam, nieuwe vaardigheden eigen hebben gemaakt, dienovereenkomstig hoger beloond werden, maar bij het beëindigen van hun werkzaamheden die hogere beloning niet in de WAO-uitkering verwerkt kregen. Genoemde leden zouden gaarne vernemen of het in mijn voorneemen ligt aan de in verband daarmee speciaal te treffen beschikking dezelfde terugwerkende kracht te verlenen als aan deze wijziging van artikel 40 WAO, te weten 1 januari 1979. Naar aanleiding van deze vraag kan ik mededelen, dat ik op 7 september jl. aan de SVR verzocht heb mij te adviseren omtrent de inhoud van de hier bedoelde regelen. Het lijkt mij op de voorhand niet onredelijk ook aan de bij ministeriële beschikking te stellen regelen ten aanzien van AAW/WAO-uitkeringsgerechtigden, die werkzaam zijn in WSW-verband, terugwerkende kracht te verlenen tot 1 januari 1979.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken,
L. de Graaf